

**1900 de ani după cucerirea Daciei de către romani
(Columna traiană și Ovidiu sunt cele mai puternice legături dintre
latinitate, Italia și România)**

*Prof. GIUSEPPE PACE
Colegiul „Transilvania,” Deva*

Introducere

După 1900 de ani de la cucerirea dacilor de către romani, România este astăzi mult influențată de cultura și civilizația pe care Roma a lăsat-o în teritoriul dacic. România este o insulă lingvistică latină înconjurată de o mare de țări de limbă slavă.

La muzeul „Romana Sarmizegetusa Ulpia Traiana” se află multe statui interesante, cu veșminte specifice femeiești din Capua, unde Spartacus a început răscoala gladiatorilor.

Imperiul Roman (cu apogeul în secolele I-II p.Chr) se întindea din Asia de Sud (India) până în nordul Africii, din vestul Europei până la Marea Neagră, fiind centrat pe bazinul Mării Mediterane. El va determina geneza a numeroase popoare ce vor forma „lumea romanică” europeană, din Portugalia, Spania, Italia până în România. Primul „stat” de mari dimensiuni, cu o mare stabilitate în timp și cu organizare interioară exemplară, a fost Republica și Imperiul roman. El a inclus în teritoriul său, succesiv, alte formațiuni teritoriale de tipul statelor (Gallia, Hispania, Traian, Dacia), sau chiar state mai vechi (Egipt, Grecia, Iudeea). Principalele elemente caracteristice ale acestui imperiu sunt granițele stabile și bine delimitate (apărate prin garnizoane militare), o organizare internă bazată pe instituții și reguli precise, o capitală cu funcții centralizatoare (Roma), o organizare pe „provincii” (similară unui sistem federal) și un sistem economic, financiar și administrativ unitar.

La sfârșitul secolului al IV-lea, istoria înregistrează existența Imperiului Roman de Apus (cu capitala la Roma), care va forma nucleul lumii catolice și a Imperiului bizantin (cu capitala Constantinopol), care va sta la originea lumii ortodoxe.

Columna traiană și Ovidiu sunt două însemne puternice în istoria de legătură dintre Italia și România.

Columna traiană

Columna traiană, inaugurată la 12 mai 113 p.Chr., a fost ridicată pentru a celebra cele două expediții victorioase ale lui Traian împotriva dacilor, din anii 101-102 și 105-106 p.Chr. Mărturie artistică și istorică, Columna traiană, restaurată recent, ocupă un loc caracteristic în inima Romei antice, „Cetatea eternă.” Ea se înalță mândră spre soare, cu basoreliefurile sale în spirale, sfidând trecerea timpului de aproape două milenii.

Columna a fost așezată în apropierea hemiciclului (semicercului) grandios din cărămizi al Piețelor traiane (Mercati Traiane - un complex impunător de edificii anexate Forului lui Traian, unde se adună poporul pentru a discuta problemele sale și pentru a fi la curent cu viața citadină în general), operă a arhitectului Apollodor din Damasc, care a proiectat și podul de peste Dunăre dintre actuala Serbie (unde se mai vede și azi o parte) și România, lângă Drobeta Turnu-Severin, comandat de Traian între cele două războaie dacice.

La 25 martie 101 p.Chr. imensa armată romană, organizată în legiuni bine instruite, a trecut Dunărea și s-a îndreptat către capitala Daciei, Sarmisegetuza - Regia, situată în poziție strategică la 1.000 m altitudine în Munții Orăștiei, orașel în care se află un monument donat de emigranții locali la New York, dedicat înțeleptului rege Burebista, care a știut să unifice vasta Dacie și să o guverneze în pace cu Roma.

Din capitala Sarmisegetuzei, regele Decebal a guvernat Dacia cu o oligarhie sacerdotală, care practica rituri pentru îmblânzirea zeilor, pentru a obține protecția divină; a emis monede de aur. În fosta capitală există încă, printre altele un reper istoric - astronomic al unui complex, un ceas solar bine conservat. Războiul dintre romani și daci, după o îndârjită luptă la circa

20 km de capitală, grea pentru ambele trupe, a fost reluat în primăvara anului următor; dacii au fost înfrânți, iar regele lor a fost constrâns să accepte condițiile umane de pace, o pace care a durat circa 2 ani. Al doilea război dintre romani și daci s-a desfășurat în munți și a ținut un an, cu asediul roman al invincibilei capitale (poate asediații au fost învinși din cauza setei și a trădării lui Decebal de un colaborator grec).

Regele Decebal a preferat să se sinucidă pentru a nu fi luat prizonier; cadavrul a fost găsit de cavaleria care l-a înconjurat în luptă, iar capul și mâna dreaptă i-au fost tăiate și duse la Roma, ca trofeu al împăratului Traian.

Războiul a luat sfârșit în iulie 106 p.Chr., iar în luna august a aceluiași an, provincia era deja organizată, după model roman. Dacia a primit denumirea de „colonie,” supremă formă de organizare urbană a imperiului de la Roma, care cu aurul din munții Apuseni, de la nord de Deva, reședința județului Hunedoara și la vest de Alba Iulia, au umplut visteria imperiului și a redus taxele cetățenilor romani. Cu câștigarea Daciei, Roma și imperiul său ajunseră la maxima expansiune teritorială.

Numelui ales de Traian, „Ulpia Traiana Augusta Dacia,” împăratul Hadrian l-a adăugat pe acela de „Sarmisegetuza,” pentru a demonstra dacilor că vechea lor capitală prinde viață în noua capitală, cu toate caracteristicile urbanistice ale Romei: amfiteatru, for, terme (stațiuni termale), bazilică, ziduri etc., încă bine conservate în câmpia dintre orașelul Hațeg și Munții Retezat, azi parc natural de un însemnat interes cultural.

Columna traiană povestește istoria celor două popoare la începutul secolului al II-lea p.Chr.; în reliefurile sale sub formă de spirale se găsesc imagini care reprezintă scene, episoade ale celor două războaie dacice. Decorul, sub formă de basorelief, lung de 200 metri și lat de 1 metru, înfășoară coloana de 22 de ori, sub formă de spirală; cele două expediții romane sunt separate de un basorelief, care reprezintă o victorie înaripată în actul de a scrie istoria celor două fapte însemnate. Columna, cu pedestal, este înaltă de 40 metri. Compoziția este una originală, care se va repeta 60 de ani mai târziu în Columna lui Marcus Aurelius, înălțată pentru a celebra victoriile împăratului împotriva marcomanilor și a sarmaților.

Sculptorii anonimi ai Columnei traiane demonstrează o excepțională cunoaștere tehnică și capacitatea de a recurge la mijloace expresive foarte diferite, în așa fel încât este evitată monotonia, care ar putea implica o asemenea lucrare: figuri imprevizibile, redări îndrăznețe, drapări, când rigide, când în mișcare, personaje care indică un echilibru clasic, iar altele care prezintă, în schimb, o structură anatomică bine armonizată cu ambientul bălăliilor. Vivacitatea și energia sculpturilor era în mod sigur dată de decorarea policromă (multicoloră) din care au rămas puține urme.

Columna traiană oferă vizitatorului, încă și azi, scene de un dramatism impresionant, figuri de soldați asediați și epuizați, dar și grupuri de daci care se reîntorceau la casele lor, cu familiile și bunurile rămase.

Întâmplările celor două expediții sunt povestite într-un stil care amintește vigoarea, elanul operelor istorice ale lui Tacitus. Artistul a sculptat fortificații, tabere, marșuri, asedii, bătălii și retrageri în fugă, toate într-o rapidă succesiune, o scenă și un eveniment unul după altul cu o procedură care s-ar putea defini aproape cinematografică. Lucrarea, de fapt, nu își propunea în mod exclusiv și imediat să-l exalte pe imperator, ci să informeze poporul roman asupra evenimentelor din războiul în sine.

O caracteristică a basoreliefurilor este demnă de atenție: dacii, chiar dacă au fost învinși, au fost mereu reprezentați cu o anumită simpatie, cu o participare evidentă la eroicele lor suferințe. Explicațiile ar putea fi două: una s-ar datora voinței împăratului însuși, care vroia să demonstreze o dreptate echilibrată în confruntările cu cei înfrânți; alta, sentimentelor personale ale artistului necunoscut, care, cu siguranță, era un provincial și cunoștea bine greutățile la care era supus la Roma.

Statuia din bronz, așezată în 1500, deasupra Columnei traiana, reprezintă pe Sfântul Petru. Statuia a fost realizată de Tomasso Della Porta și a fost așezată în locul unde, în trecut, trebuia să se afle statuia lui Traian.

La baza celebrei colonne, la care ajungi printr-o ușiță pe care se află o inscripție, a fost depusă cenușa împăratului Traian, pe care unii istorici l-au definit ca fiind cel mai bun principe, deși chestiunea expansiunii romane în interiorul și în afara Europei este interpretabilă, în două moduri diferite.

Roma tindea să preamărească propriile cuceriri teritoriale, iar istoricii filoromani se bazau pe garanția de pace și civilizație pe care Roma susținea că o oferă popoarelor supuse cu forța.

Virgiliu, în cartea a VI-a a *Eneidei*, îi spune lui Anchise, în Câmpurile Elisee, următoarele cuvinte, adresate fiului Enea: „*Amintește-ți, o Romane, să guvernezi popoarele prin dominația ta: acestea vor fi instrumentele pe care le vei folosi, să impui pacea în lume, menajând pe cei învinși și să-i înfrângi pe cei superbi.*”

Tacitus, istoricul din primul secol al imperiului, în paginile dedicate lui Agricola, spune unui general britanic despre romani: „*Hoți ai lumii întregi: sunt aceia care au văzut că nemaiavănd terenuri de devastat, s-au îndreptat spre mare, dacă dușmanii lor erau bogăți, deveneau lacomi, dacă erau săraci deveneau ambițioși. Nu îi satură nici Orientul, nici Occidentul, râvneau la toți oamenii, la bogăție și la sărăcie cu egală ardoare: numesc imperiu, hoția, asasinatul și violența; numesc pace deșertul pe care îl lasă în urmă.*”

Sallustius, istoricul ultimului secol al republicii, include în *Istoriile* sale o scrisoare pe care Mitriade, regele din Pont, ar fi scris-o regelui Arsace, invitându-l să se alieze cu el împotriva Romei: „*Un singur motiv îi împinge de mult timp pe romani să facă război cu toate popoarele, cu toate națiunile și cu toți regii: desfrânata dorință de dominație și bogăție.*”

Rutilio Namaziano a scris către sfârșitul imperiului, adresându-se Romei: „*Ai făcut o singură patrie, de oameni diferiți, le-a folosit barbarilor să intre sub dominația ta și în timp ce le-ai îngăduit celor învinși să intre sub legile tale, ai făcut un singur oraș din acela care înainte era o lume.*”

Fără îndoială, Roma este prima putere care a unit o mare parte a Europei prin limba utilizată de persoanele culte, în școli și în marile sisteme administrative și statale, apoi prin religie; astfel, Europa, cu diversitatea celor peste 35 de state din care se compune, conservă încă moștenirea aceluși fel de globalizare pe care Roma a realizat-o într-un mozaic din popoare diferite, din situații reale și ambientale.

Nu este corect să fi prea filoroman sau să fi prea mult împotriva globalizării realizate de Roma, care a ereditat și a uniformizat culturile, limbile locale și în special a moștenit antica cultură greacă și puțin din cea antică egipteană.

Columna traiană amintește de istoria comună daco-romană, care își înfinge rădăcinile în antica civilizație a transhumantei. Mărturia constă în formele peisajului apeninic și transilvănean, care avea capitala Alba Iulia, capitala antică Apulum, care atrage atenția asupra Apuliei, la nord de Puglia, unde ajungeau milioane de oi provenite din Abruzzo și pe care Gabriele D'Annunzio le-a amintit în lucrările sale peisagistice.

Azi, când există din abundență studii și cercetători partizani ai popoarelor preromane, printre care și dacii, poate e bine să amintim puțin din faptele istorice obiective, bine prezentate, de exemplu, în utila carte a lui Edward N. Luttwak, *La grande strategia dell' impero romano (Marea strategie a imperiului roman)*. Autorul, profesor universitar, comentator politic de renume mondial și consilier în guvernul Statelor Unite și al celui japonez, ne amintește că, la fel ca și romanii, ne găsim azi în fața unei perspective, nu a unui conflict decisiv, dar într-o permanentă stare de război, chiar dacă este limitată. Ca și romanii, trebuie să protejăm în mod activ o societate avansată împotriva diferitelor amenințări, mai curând decât să ne concentrăm asupra distrugerii prin război a forțelor inamice. La pagina 118 a cărții mai sus amintite, Ediția BUR, Milano, 2004, precizează că în 106 p.Chr., în timpul cucerii definitive a Daciei, care a corespuns cu maxima expansiune a imperiului roman, erau disponibile mai bine de 30 de legiuni romane; în schimb, comparând datele aduse de diverși cercetători printre care și Mommsen, la pagina 252 a aceleiași cărți mai sus amintite, precizează că numărul soldaților disponibili din cele două imperii romane de apus și de răsărit este egal cu 554.500 unități, alții referindu-se la un număr de 732.500 unități combatante.

Toate acestea, pentru a reflecta asupra Columnei traiana care sintetizează multe aspecte ale Romei din secolul al II-lea p.Chr. și ale Daciei mici, dar importante, unde un rege curajos, dar dezinformat despre forțele adversare, a avut îndrăzneala să înfrunte o armată bine organizată. Unii

cercetători actuali ai Daciei uită istoria și faptele istorice respective, legate de expansiunea de neoprit a civilizației latine și romane, exaltând în mod excesiv micile state, la fel ca provincialii care nu știu să distingă generalul de particular. Autorul, în schimb, îl admiră pe Burebista pentru că a știut să conserve reperele unei antice și interesante civilizații dacice, blamându-l pe regele Decebal, care a cauzat cu stupida sa ignoranță distrugerea acelor reperi istorice, care reprezentau o civilizație, provocând un război inegal cu puternica Romă, care i-a distrus pe daci. Azi, un oarecare cercetător român, intervievat de autor în timpul zilei anuale dedicate lui Traian, a afirmat că centurionii lui Traian veniți în Dacia proveneau majoritatea din Italia septentrională (de nord); în schimb, populația română are multe caracteristici sociale ale oamenilor Italiei de centru și sud. Revenind la acestea, distingem că și Traian în Dacia a fost ajutat de regina Palmira cu peste 2000 de soldați care au luptat la Sarmisegetuza Regia.

Pe Columna traiană nu este reprezentată numai Dacia de atunci și România de azi, „*insulă latină într-un ocean slav*,” dar și o mare parte din istoria Romei, care a durat din secolul al VIII-lea a.Chr. până în secolul al XV-lea p.Chr., la căderea Constantinopolului în mâinile Imperiului Otoman. Nici o altă putere și civilizație nu a avut o durată atât de lungă în Europa, iar acesteia îi suntem cu toții recunoscători pentru rădăcinile civile comune care încă și azi sunt evidente.

Ovidiu exilat în România

Barbarus, hic ego sum (Cine sunt eu, barbarul!) așa a scris în calitate de exilat pe litoralul Mării Negre, la Tomis (azi Constanța) Publius Ovidius Naso, cel mai strălucit poet din perioada lui Augustus. El s-a născut în sudul provinciei Abruzzo, la Sulmona, iar după studiile de la Atena, s-a transferat de tânăr la Roma, unde a avut un mare succes ca poet.

În scrierile și-n compozițiile sale poetice, Ovidiu a adus iubirea de la pasiunea dramatică la jocul galant, la distracție și pierdere de vreme, devenind astfel poetul unei societăți rafinate, ușurate, care l-a acceptat și l-a acoperit cu onoruri și glorie. Cea mai renumită operă a sa este *L'Arte di*

amore (**Arta de a iubi**), un tratat spiritual și inteligent asupra iubirii, la jumătatea drumului dintre joc și pasiune, dintre sentiment și iubire.

La 51 de ani, Ovidiu a fost exilat de Augustus la Tomis, la Marea Neagră, teritoriu deja subordonat Romei. Exilul său era o izolare perpetuă (domiciliu forțat) care, în comparație cu exilul propriu-zis, permitea celui care era condamnat, să-și păstreze propriile bunuri și drepturi civile. În cazul lui Ovidiu nu se poate vorbi deloc de o pedeapsă ușoară, deoarece pentru un poet de talia sa o asemenea condamnare era mai grea decât condamnarea la moarte.

O soartă asemănătoare a avut și Giulia, fiica lui Augustus, care a fost izolată pe insula Ventotene, în Marea Tirreniană, unde a murit abandonată, sau „*îngropată de vie*”, cum o aminteau cronicarii vremii. Pentru a înțelege aceste decizii severe ale lui Augustus, nu trebuie să ne încredem în pălăvrăgeli, ci în cunoașterea istoriei.

Perioada augustiniană, care a însemnat și sfârșitul perioadei republicane (atât de ovaționată nu numai de Cicero, dar și de istoricul patavin Titus Livius și de Tacitus), a fost trăită de instituția familiei de la Roma în mod contradictoriu și duplicitar: pe de o parte, îmbogățirea burgheziei mici și mijlocii, datorată libertății din plin a domeniului economic, dată de Augustus, care se rezuma numai la faptul de a bate monede, iar pe de altă parte, criza permanentă a familiei patriarhale cu o preocupantă scădere a nașterilor. Augustus a încercat să remedieze adulterul cu legi severe. Pentru a evita procesele publice, care se terminau cu plata unui tribut egal cu jumătate din averea personală, Augustus însuși, și-a exilat fiica, pentru a evita un astfel de proces public.

Instituțiile republicane, mai democratice decât cele imperiale, rezistau încă și administrau cu imparțialitate. Puține erau condiționate de împăratul Augustus, care, încă mai mult decât Iulius Cezar, a netezit drumul monarhiei imperiale, aplicată în mod oficial de succesorul său Tiberiu. În acest climat social și politic s-a hotărât condamnarea lui Ovidiu, cel mai mare poet al Romei lui Augustus, de către imperator.

Ovidiu s-a născut în Abruzzo ca Cicero și D'Annunzio, a reluat examinarea în mod poetic cu o neasemuită măiestrie a temelor eterne, iubirea

și natura și, la fel ca și iluștrii săi concitadini, a fost protagonistul istoriei propriului timp. D'Annunzio (1863-1938), ca și Ovidiu, a comparat iubirea cu bucuria de a trăi, de a poseda, de a fi fericit în toate sensurile. ***Ploaia în pădurea de pini*** este una dintre poeziile sale cele mai cunoscute, unde omul tinde să se anuleze și să se identifice cu natura însăși: „*Plouă pe tamariscuri sărate și uscate, plouă pe pinii solzoși și țepoși, plouă pe mirturii divini, pe florile strânse la un loc ale ginestrelor strălucitoare..., plouă pe chipurile noastre transilvane, plouă pe mâinile noastre goale, pe îmbrăcămintea noastră lejeră, pe proaspetele gânduri pe care sufletul le dezvăluie, poveste frumoasă, care ieri te-a amăgit, care azi te amăgește.*”

D'Annunzio este celebru prin faptul că a fost cel mai mare poet, cântăreț al naturii, din timpul său, pentru că a cântat viața păstorilor din Abruzzo și transhumanța apeninică și, pentru faptul că a participat în mod activ la evenimentele culturale și politice de la sfârșitul primului război mondial.

Ovidiu, făcând aluzie în mod voalat la cauza care a dus la condamnarea lui, folosește două cuvinte, *carmen et error*. Câtiva, care l-au studiat pe Ovidiu, au ajuns la concluzia că prin cuvântul *carmen*, poetul a făcut aluzie la compoziții care, la fel ca ***Arta de a iubi***, contraziceau morala vieții publice impuse de Augustus. Greșeala ar fi putut consta în faptul că poetul ar fi văzut ceva necuviincios sau ar fi luat la cunoștință de unul dintre multele scandaluri care priveau viața uneia dintre cele două Iulii, fiica și nepoata lui Augustus.

Condamnarea lui Ovidiu la „*alungarea perpetuă*” nu a fost niciodată revocată, nici de Augustus, nici de Tiberiu și nici de Germanicus, cu toate că poetul a cerut să se reîntoarcă în mult iubita și elogiata sa Romă. În mod evident, cartea lui ***Arta de a iubi*** a fost citită și interpretată de consilierii lui Augustus ca fiind nocivă pentru instituția familiei și virtuțile femeii, pe care Roma mereu le-a glorificat și le-a promovat.

Azi, în România, Ovidiu se găsește peste tot: vinul cel mai renumit se numește *Lacrima lui Ovidiu*, care este produs din strugurii cultivați pe țărmurile Mării Negre; multe nume adesea modificate în Ovidiu, piața și

statuia din Constanța. Magnifica statuie dedicată lui Ovidiu se găsește în vechiul cartier din Constanța în fața Muzeului de Arheologie, aproape de moschee, dând astfel senzația că stă la hotarul Europei. Statuia lui Ovidiu, cu privirea în jos, pare a reflecta cu o privire fixă și un aer trist. Erau acestea poate gândurile dominante ale marelui poet latin în exil la Tomis, unde a scris *Tristele*. Astfel, el a scris la Tomis: „*Ploaia nu poate nimici și lumina nu poate încălzi această zăpadă. Aici se așează strat peste strat... Vântul dinspre nord o întărește și o face eternă; straturile se acumulează în cursul întregului an amar.*”

Vizitând Constanța la sfârșitul lui ianuarie, îl înțelegem mai bine pe Ovidiu, care se plângea de rigorile frigului local și de vântul înghețat, care atinge ușor, ondulând valurile Mării Negre. Peisajul din golful Tomisului se aseamăna cu cel din golful Napoli.

Ovidiu și Columna traiană sunt două simboluri puternice ale legăturii intime care unește Italia cu România, și viceversa. Aproape două milenii de istorie lingvistică comună, în ciuda influențelor și condiționărilor lingvistice, gastronomice, folclorice, politice, ale culturii slave în general și al celei rusești în particular, în care nu a fost distrus nucleul de bază latin al românilor, ceea ce îi face pe români să fie foarte asemănători cu italienii, în special cu cei din centrul și sudul Italiei.¹

¹ 11-12 noiembrie 2006, a avut loc sărbătorirea, la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, cu mici, bere și discursuri festive, a împăratului roman, Traian, care îi cucerea pe daci în urmă cu 1900 de ani. Peste 800 de hunedoreni au participat la manifestarea prilejuită de împlinirea a 1900 de ani de la întemeierea provinciei Dacia Romana, care s-a desfășurat, timp de două zile, în localitatea hunedoreană Sarmizegetusa. Evenimentul a debutat sâmbătă, cu un simpozion la care au fost prezenți istorici și arheologi de la Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva, cercetători din Cluj-Napoca și București.

Nu a fost acceptată disponibilitatea participării autorului, cu scuze birocratice locale „*nu avem bani!*” Autorul a scris că a venit foarte supărat pentru excluderea aportului cultural.

Bibliografie selectivă

- C. Alzati, *Terra romana tra Oriente et Occidente*, Milano, Jaca Book, 1991.
- M. Berea, *Ecologie generală și protecția ambientală*, s.l., Editura Ceres, 2000.
- A. Biagini, *Istoria din România actuală*, Milano, Editura Bompiani, 2004.
- T. Buford și alții, *România, the Rough Guide to Romania*, Milano, Editura Vallardi, 2003.
- S. Brunetti, *Îndreptar de gramatică dialectală napoletană*, s.l., Casa Ed. S. P. Pozzuoli, 2000.
- I. Bulei, *Istoria pe scurt a românilor*, Alexandria, Editura Orso, 1999.
- C. Camarca, *Emigrați către un pământ numit Italia*, Padova, Editura Gregoriana libri, 2003.
- A. Canevari, *Imigranții înainte de primire și după*, în *Cronica de studii și cercetări a Departamentului de Științe a Institutului Politehnic din Milano*, 9 septembrie 1991.
- P. Coppolo, *Geografie și miazăzi*, Florența, Editura Noua Italie, 1977.
- B. Cornaglia, *Geografia lumii de azi, Italia și Europa*, Bologna, Zanichelli, 1983.
- P. Ceri, *Mișcări globale. Protestul secolului XXI*, s.l., Editura Laterza G. F. Barai, 2005.
- D. Dalla Porta, *Non globalul, il Mulino*, Bologna, s.n., 2004.

Lumea contemporană este confruntată cu o serie de probleme politice care țin de relațiile dintre state, se acceptă că singura posibilitate de rezolvare a problemelor politice dintre state este calea dialogului cultural și a negocierilor.

Membrii Uniunii Scriitorilor din Județul Hunedoara sunt foarte interesați de legătura cu colegii din Alba și alte județe pentru pregătirea unui simpozion cu titlul *Peste 2000 ani sunt legături diferite, culturale, transhumante etc. între Italia și România*. Vom vedea.

- A. Desideri, *Istorie și istoriografie*, Florența/Moessia, Casa Editurii G. D' Anna, 1992.
- O. Di Simlicio, *Toamna vrăjitoriei*, Bologna, il Mulino Ricerca, 2004.
- C. Dubois, *Pozzuoli antica, istorie și topografie*, Paris, Pouzsoles antiques, 1907.
- P. R. Federici, *Geografie fizică*, Roma, Noua Italie științifică, 1993.
- E. Federizzi, *Omul și Mediul. Ecosistemul Terra*, Milano, Minerva Italica, 2001.
- N. Garre, *Sistemele economice mondiale*, Bompiani, C. di geografia de G. Dematteis, 2001.
- I. Iliescu, *În ce direcție se îndreaptă România*, s.n., Editura Reverditor, 2001.
- M. A. Levi, *Augustus și timpul său*, Milano, Editura Rusconi, 1986.
- G. Mavenzzi, *Elemente de ecologie umană*, Bologna, Patron, 1977.
- T. Mommsen, *Die Unteritalischen dialekte*, Lipsia, 1850.
- E. P. Odum, *Bazele ecologiei*, Padova, Ediția Piccin, 1988.
- G. Olivier, *Ecologia umană*, Milano, Ediția Garzanti, 1977.
- Plinio il Vecchio, *Naturalis istorie*, Bologna, Zanichelli, 1970.
- G. Popescu, *De la Adriatica la Marea Neagră*, Roma, Centrul Național de Cercetare.
- E. T. Salmon, *Sannio și Sanniti*, Torino, Ediția Einaudi, 1995.
- A. Sen, *Globalizare și libertate*, Milano, Osear Saggi Mondadori, 2003.
- L. Serr, *Emigrația italiană în Statele Unite între două secole, 1890-1925*, Verona, Cierre, 1977.
- R. Tabacco, *Noua geografie a Europei*, Milano, A. Mondadori Scuola, 1998.
- L. Tito, *Istoria Romei*, cărțile IX-X, Bologna, Ediția Zanichelli, 1980.

**1900 Years After the Romans Have Conquered Dacia
(The Traian Column and Ovidiu Represent the Most Powerful
Communion of Latinism, of Romania and Italy)**

Abstract

The Roman Empire is certainly one of the most powerful political organism of ancient ages. Its influence upon the territories it conquered is irreversible and its representative features, artistic monuments and individuals are still visible.

The Traian Column, an imposing architectonic monument, was built in order to remind the whole world about the Roman military victory in Dacia. It is quite amazing to see today the way the Roman artists have created such a realistic image of Dacian warriors; its main purpose was not the emperor's apotheoses, but to tell the world about the war.

The second most important aspect of Roman Empire is the literary influence of Ovidiu. Exilated by Augustus, the great emperor, Ovidiu spent some years of his life at Tomis, in Roman Dacia. He has made a big mistake, that of writing about a subject Romans were very sensitive to: family ethics.

The Traian Column and Ovidiu are two symbols of the strong connection between Romania and Italy.